

ร่วมกันสร้างการแข่งขันทางการค้าที่มีประสิทธิภาพในประเทศไทย

โดย เตนนิส เบลิ่ง และ พีรวัฒน์ สารานุกิจิตต์¹

4 มีนาคม 2569

ทำไมการแข่งขันทางการค้าที่มีประสิทธิภาพถึงมีความสำคัญต่อคนไทยทุกคน? สาเหตุสำคัญคือ การแข่งขันที่มีประสิทธิภาพนั้น ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าในราคาที่ถูกลง คุณภาพที่ดีขึ้น หรือมีตัวเลือกที่หลากหลายมากขึ้น ดังนั้น ทุกคนที่ต้องซื้อสินค้าและบริการจากผู้ประกอบการต่างๆ จึงได้รับประโยชน์จากการแข่งขันที่สูงขึ้น

สงครามราคาในภาคธุรกิจร้านอาหารระหว่างเอ็มเคสุ๊กกับสุกี้ตั๋นน้อยในปี 2568 เป็นเหตุการณ์ที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากทั้งสื่อและประชาชน เหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยได้รับประโยชน์จากการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพอย่างไร เริ่มแรก เอ็มเคสุ๊กออกไปโรมันซันบุฟเฟต์ราคาต่ำ เพื่อตอบรับอุปสงค์ที่ลดลงและการแข่งขันจากผู้เล่นรายใหม่ ต่อมา สุกี้ตั๋นน้อยจึงออกแคมเปญลดราคาเพื่อตอบโต้ นอกจากนี้การแข่งขันในธุรกิจสุกี้ยังช่วยเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภค ทั้งจากการเปิดตัวแบรนด์บุฟเฟต์ราคาประหยัดของเอ็มเค รวมถึงตัวเลือกพรีเมียมใหม่ๆ ที่สุกี้ตั๋นน้อยนำเสนอ^{2,3}

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคได้ประโยชน์จากการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพในธุรกิจสุกี้ ซึ่งกระตุ้นให้ผู้ประกอบการลดราคา และเพิ่มทางเลือกมากขึ้น คำถามที่ตามมาคือ แล้วสถานการณ์การแข่งขันทางการค้าในภาคส่วนอื่นๆ เป็นอย่างไร และมีแนวทางหรือมาตรการใดบ้างที่ช่วยส่งเสริมการแข่งขันในภาคส่วนเหล่านั้น

การแข่งขันทางการค้าที่มีประสิทธิภาพนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเองเสมอไป ประการแรก บริษัทอาจตัดสินใจควบรวมกิจการ ซึ่งอาจทำให้การแข่งขันในตลาดลดลง ประการต่อมา ผู้ประกอบการที่มีอำนาจเหนือตลาดอาจใช้มาตรการทางการค้าที่ลดขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มคู่แข่งและกระทบต่อผู้บริโภค อีกกรณีหนึ่งคือ บริษัทที่ทำธุรกิจร่วมกันหรืออยู่ในตลาดเดียวกันอาจทำข้อตกลงที่จำกัดการแข่งขัน ดังนั้น ความช่วยเหลือหรือการแทรกแซงจากภาครัฐจึงมีความจำเป็นในบางกรณี

ด้วยเหตุนี้ หลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย จึงได้ออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองการแข่งขันทางการค้า และจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลเพื่อบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว แม้ว่ารายละเอียดเชิงกฎหมายในแต่ละประเทศจะแตกต่างกัน แต่โดยรวมแล้ว กฎหมายการแข่งขันทางการค้ามักประกอบด้วยองค์ประกอบหลักๆ สามประการ

- **การควบคุมการควบรวมกิจการ (merger control)** มีเป้าหมายเพื่อป้องกันการควบรวมที่อาจลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ เช่น การที่ Paramount เสนอซื้อ Warner Bros. ในเดือนกุมภาพันธ์ 2569 จะต้องได้รับการพิจารณาและอนุมัติจากหน่วยงานกำกับดูแลการแข่งขันหลายแห่งทั่วโลก เนื่องจากทั้งสองบริษัทมีธุรกิจผลิตภาพยนตร์ เช่น Titanic และ Interstellar ของ Paramount⁴ และ The Matrix และ Harry Potter ของ Warner Bros.⁵ หน่วยงานเหล่านี้จะประเมินผลกระทบต่อการแข่งขัน โดยพิจารณาว่า ราคาภาพยนตร์มีแนวโน้มสูงขึ้นหรือไม่ หรือทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการรับชมภาพยนตร์ลดลงหรือไม่ เป็นต้น

¹ ติดต่อผู้เขียนได้ที่ DBelling@thinkbrg.com และ PSamranichit@thinkbrg.com บทความนี้สะท้อนเฉพาะความเห็นและมุมมองของผู้เขียนเท่านั้น และมีได้จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเห็น จุดยืน หรือนโยบายของบริษัท Berkeley Research Group, LLC ตลอดจนพนักงานและผู้เกี่ยวข้อง

² ดูที่ <https://www.bangkokpost.com/business/general/3069064/shabu-restaurants-forced-into-price-war>

³ ดูที่ <https://www.bangkokpost.com/business/general/3094141/new-shabu-shabu-brand-enters-thai-market>

⁴ ดูที่ <https://www.paramountpictures.com/movies/titanic>; <https://www.paramountpictures.com/movies/interstellar>

⁵ ดูที่ <https://www.warnerbros.com/movies/matrix-trilogy>; <https://www.warnerbros.com/movies/harry-potter-complete-8-film-collection>

- การห้ามข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการที่เป็นการจำกัดการแข่งขัน (**anticompetitive agreements**) มีวัตถุประสงค์เพื่อห้ามความร่วมมือที่จำกัดการแข่งขัน เช่น การฮั้วประมูลหรือการกำหนดราคาร่วมกัน ในปี 2566 หน่วยงานกำกับดูแลการแข่งขันทางการค้าของญี่ปุ่น ได้กล่าวหาบริษัทหลายแห่งว่ามีการฮั้วประมูลที่เกี่ยวข้องกับสัญญาสำหรับการทดสอบงานโตเกียวโอลิมปิก 2020⁶ ต่อมา ในปี 2568 ศาลสูงโตเกียวได้ยื่นโทษปรับ 300 ล้านเยน (ประมาณ 60.5 ล้านบาท) ต่อกลุ่มเดนท์สึ ซึ่งเป็นหนึ่งในบริษัทที่เกี่ยวข้อง⁷
- การห้ามใช้อำนาจเหนือตลาดในทางที่ผิด (**abuse of dominance**) เป็นการป้องกันพฤติกรรมที่บิดเบือนการแข่งขัน โดยผู้ประกอบการที่มีอำนาจเหนือตลาด เช่น การกำหนดราคาต่ำกว่าต้นทุนเพื่อกีดกันคู่แข่ง (**predatory pricing**) และการบังคับขายพ่วง (**tying/bundling**) กรณีตัวอย่างสำคัญคือคำตัดสินของคณะกรรมการการยุโรป (EC) ที่สั่งปรับ Google เป็นเงิน 4.34 พันล้านยูโร (ประมาณ 1.6 แสนล้านบาท) จากการบังคับผูกแอปของตน (Google Search และ Chrome) เข้ากับ Play Store รวมถึงพฤติกรรมอื่นๆ ซึ่งขัดขวางการใช้ search engine ของคู่แข่งบนอุปกรณ์ Android⁸

สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับปัจจุบันมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่ปี 2560 อย่างไรก็ดี รายงานการประเมินล่าสุดของ OECD ชี้ว่า กฎหมายฉบับนี้ยังมีข้อจำกัดหลายประการ ที่ขัดขวางการบังคับใช้โดยคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า (กขค.) อย่างเต็มประสิทธิภาพ⁹

รัฐสภาชุดที่แล้วจึงได้เริ่มกระบวนการแก้ไขพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า ซึ่งหลายข้อเสนอสอดคล้องกับคำแนะนำของ OECD และจะช่วยยกระดับกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล รวมถึงเพิ่มขีดความสามารถในการบังคับใช้ แต่ความพยายามดังกล่าวต้องหยุดชะงักลงหลังจากการยุบสภาในเดือนธันวาคม 2568 อนาคตของร่างแก้ไขนี้ จึงขึ้นอยู่กับลำดับความสำคัญของรัฐบาลและรัฐสภาชุดใหม่ หากร่างดังกล่าวถูกนำกลับมาพิจารณาและประกาศใช้ จะเป็นการปรับปรุงและสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ

- ข้อแก้ไขสำคัญประการแรก ได้แก่ การปรับปรุงการขออนุญาตควบรวมกิจการ ปัจจุบัน มีเพียงการควบรวมที่อาจก่อให้เกิดการผูกขาดหรือสร้างอำนาจเหนือตลาดเท่านั้นที่ต้องได้รับอนุญาตล่วงหน้าจาก กขค. สำหรับการควบรวมที่อาจลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ ผู้ประกอบการเพียงแค่อ้างอิงหลังการควบรวม และ กขค. ไม่มีอำนาจระงับหรือกำหนดเงื่อนไขต่อการควบรวมนั้น¹⁰ ภายใต้ร่างกฎหมายฉบับใหม่ การควบรวมที่อาจลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญต้องได้รับอนุญาตล่วงหน้า เช่นเดียวกับกรณีที่น่าไปสู่การผูกขาดหรือสร้างอำนาจเหนือตลาด¹¹

⁶ ดูที่ <https://www.jftc.go.jp/en/pressreleases/yearly-2023/February/230228.html>

⁷ ดูที่ <https://www.japantimes.co.jp/news/2025/07/31/japan/crime-legal/dentsu-bid-rigging-uphold/>

⁸ ดูที่ https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/40099/40099_9993_3.pdf

⁹ ประเด็นที่ถูกกล่าวถึง อาทิเช่น ขอบเขตของผู้ประกอบการที่อยู่ภายใต้กฎหมายการแข่งขันทางการค้า ทรัพยากรของสำนักงานที่ไม่เพียงพอ การขาดขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจน การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เข้มแข็งต่อคดีฮั้วและคดีใช้อำนาจเหนือตลาดในทางที่ผิด ตลอดจนอำนาจของ กขค. ในการควบคุมการควบรวมกิจการที่ไม่เพียงพอ (OECD Peer Reviews of Competition Law and Policy: Thailand ("รายงาน OECD") (2568). https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/05/oecd-peer-reviews-of-competition-law-and-policy-thailand_55260f64/377b42f9-en.pdf)

¹⁰ รายงาน OECD, หน้า 42

¹¹ การกำหนดให้การควบรวมที่อาจทำให้การแข่งขันลดลงอย่างมีนัยสำคัญต้องได้รับอนุญาตล่วงหน้าจาก กขค. สอดคล้องกับพัฒนาการระดับนานาชาติ ตามข้อมูลของ OECD หลายประเทศ กำลังพิจารณาปรับเปลี่ยนหรือได้ปรับเปลี่ยนจากการใช้เกณฑ์อำนาจเหนือตลาด มาเป็นเกณฑ์การลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญในการคัดกรองการควบรวมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อการแข่งขัน (OECD, The Standard for Merger Review (2552), หน้า 8. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2010/05/standard-for-merger-review_a6b820d2/4d67d71a-en.pdf)

- อีกหนึ่งประเด็นสำคัญ ได้แก่ การปรับบทลงโทษกรณีใช้อำนาจเหนือตลาดจากโทษอาญามาเป็นโทษทางปกครอง ภายใต้โทษอาญา ภาระการพิสูจน์ใช้มาตรฐาน “ปราศจากข้อสงสัยอันสมเหตุสมผล” (beyond reasonable doubt) หมายความว่า ต้องมีหลักฐานที่โน้มน้าวจนไม่เหลือข้อสงสัยว่าพฤติกรรมที่ถูกกล่าวหาเป็นการแข่งขัน ขณะที่โทษทางปกครองใช้ “หลักความสมดุลของความน่าจะเป็น” (balance of probabilities) คือ มีแนวโน้มมากกว่าไม่ว่าพฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดผลเสียต่อการแข่งขัน ในทางปฏิบัติ คดีใช้อำนาจเหนือตลาดมักต้องอาศัยการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ที่ซับซ้อน และยากที่จะพิสูจน์ให้เด็ดขาดได้ ดังนั้น การปรับเป็นโทษทางปกครองจึงเอื้อต่อการบังคับใช้กฎหมายโดย กขค. ในการจัดการพฤติกรรมที่จำกัดการแข่งขันของผู้ประกอบการที่มีอำนาจเหนือตลาด

ในทางเศรษฐศาสตร์ ประเด็นต่างๆ ภายใต้กฎหมายการแข่งขันทางการค้า ไม่ว่าจะเป็นการควบรวมกิจการ การใช้อำนาจเหนือตลาด หรือ ข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการที่ไม่ได้อยู่ในตลาดเดียวกัน¹² ล้วนมีมิติที่จะส่งเสริมหรือจำกัดการแข่งขัน การพิจารณาประเด็นเหล่านี้จึงมักต้องใช้การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์อย่างรอบคอบ เพื่อชั่งน้ำหนักระหว่างผลดีและผลเสียต่อการแข่งขัน เช่น การควบรวมกิจการอาจทำให้การแข่งขันลดลง เนื่องจากจำนวนผู้เล่นในตลาดน้อยลง แต่การควบรวมเดียวกันนั้น อาจก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการลดต้นทุนหรือการเพิ่มการลงทุน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์สามารถช่วยชั่งน้ำหนักระหว่างข้อดีและข้อเสีย ช่วยทำความเข้าใจสภาพของตลาด และประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงของการบังคับใช้กฎหมายที่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป และคุ้มครองการแข่งขันโดยไม่กระทบต่อการดำเนินการทางธุรกิจตามปกติ

กรณีที่ iRobot ยื่นล้มละลายในเดือนธันวาคม 2568 หลังคณะกรรมการยุโรปสั่งห้ามการเข้าซื้อกิจการโดย Amazon ในปี 2567¹³ จุดชนวนให้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับการวิเคราะห์การควบรวมในครั้งนั้น คณะกรรมการให้เหตุผลว่า การเข้าซื้อกิจการดังกล่าว “อาจลดการแข่งขันในตลาด[เครื่องดูดฝุ่นหุ่นยนต์]”¹⁴ นักวิเคราะห์บางส่วนมองว่าคำสั่งห้ามเข้มงวดเกินไป ขณะที่อีกส่วนหนึ่งมองว่าคำสั่งห้ามนั้นเหมาะสม เนื่องจากเป็นการป้องกันความเสี่ยงที่ Amazon อาจใช้อำนาจเหนือตลาดกีดกันคู่แข่ง ไม่ว่าจะมองจะเป็นอย่างไร กรณี **iRobot / Amazon สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนในการประเมินผลกระทบของการควบรวม และตอกย้ำความสำคัญของการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนหลักการและหลักฐานในการพิจารณาการควบรวม และประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันทางการค้า**

การแข่งขันทางการค้าที่มีประสิทธิภาพช่วยสร้างสนามแข่งขันที่เท่าเทียมกันให้กับผู้ประกอบการในตลาด และทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบการที่มีราคาที่แข่งขันได้ คุณภาพสูง และบริการดี ดังนั้น ความพยายามของประเทศไทยในการยกระดับกฎหมายการแข่งขันทางการค้าย่อมก่อประโยชน์ต่อผู้บริโภค และเสริมแรงจูงใจของผู้ประกอบการให้แข่งขันอย่างตรงไปตรงมา

แม้การปรับปรุงกฎหมายการแข่งขันทางการค้าจะมีความสำคัญ แต่การบังคับใช้กฎหมายอย่างสม่ำเสมอและคาดการณ์ได้ ก็เป็นอีกหนึ่งส่วนที่มีความสำคัญไม่แพ้กัน การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ที่รอบคอบและมีคุณภาพสูงช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลที่ครบถ้วนและรอบด้าน เป็นการคุ้มครองการแข่งขันโดยไม่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจที่ชอบธรรม

¹² ข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการสามารถแบ่งได้เป็นสองประเภท คือ ข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการที่อยู่คนละตลาด (non-horizontal) และข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการในตลาดเดียวกัน (horizontal) ข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการในตลาดเดียวกันมักถูกพิจารณาว่าเป็นการลดการแข่งขันเกือบทุกกรณี เนื่องจากข้อตกลงในลักษณะนี้มักมีการร่วมมือกันของผู้แข่งขันเพื่อรักษาระดับราคาให้สูงขึ้น จำกัดปริมาณการผลิต หรือแบ่งสัดส่วนตลาด ดังนั้น หลายประเทศจึงถือว่าข้อตกลงระหว่างบริษัทในตลาดเดียวกันเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายโดยปริยาย (per se illegal)

¹³ คณะกรรมการการค้าของสหรัฐ (Federal Trade Commission) ได้แสดงความกังวลในลักษณะเดียวกับคณะกรรมการยุโรป (ดูคำแถลงของ FTC ได้ที่ <https://www.ftc.gov/news-events/news/press-releases/2024/01/statement-regarding-termination-amazons-proposed-acquisition-irobot>)

¹⁴ คำสั่งห้ามของคณะกรรมการยุโรป ได้ที่ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_5990

ทีมงานทางด้านการแข่งขันทางการค้าของ BRG ประกอบด้วยนักเศรษฐศาสตร์ที่มีประสบการณ์ทำงานทั้งในเอเชีย ยุโรป และสหรัฐอเมริกา รวมถึงทีมงานประจำที่กรุงเทพฯ เพื่อสนับสนุนภาคธุรกิจ หน่วยงานกำกับดูแล และผู้กำหนดนโยบายในประเทศไทย ด้วยการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันทางการค้า ซึ่งมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

คำชี้แจง (Disclaimer): ความคิดเห็นที่ปรากฏในเอกสารฉบับนี้เป็นความเห็นของผู้เขียนเท่านั้น และไม่ได้สะท้อนถึงความคิดเห็นของ BRG หรือพนักงานและผู้เกี่ยวข้องกับ BRG ข้อมูลที่ให้ไว้ในเอกสารนี้ไม่มีวัตถุประสงค์และไม่ถือเป็นคำแนะนำหรือบริการด้านกฎหมาย การบัญชี ภาษี หรือคำปรึกษาวิชาชีพอื่น ๆ และการเผยแพร่ข้อมูลนี้หรือการที่ท่านส่งอีเมลหรือข้อความอื่นมายังเรา มิได้ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับ BRG แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลใด ๆ ที่ปรากฏในเอกสารนี้ไม่ควรใช้แทนการปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถในสาขาที่เกี่ยวข้อง